

Evropské klenoty v přírodě Železných hor

EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI ŽELEZNÉ HORY

OBSAH

Úvod	5
Co chráníme a proč	6
Natura 2000 a člověk	7
Přehled evropsky významných lokalit v Železných horách	9
Boušovka	10
Hubský-Strádovka	14
Chrudimka	20
Kochánovické rybníky a tůň	24
Krkanka – Strádovské peklo	28
Lichnice – Kaňkovy hory	32
Maršálka	36
Slavická obora	40
Zubří	44

EVROPSKÉ KLENOTY V PŘÍRODĚ ŽELEZNÝCH HOR

EVROPSKY VÝZNAMNÉ LOKALITY CHRÁNĚNÉ KRAJINNÉ OBLASTI ŽELEZNÉ HORY

„Podívej se hluboko do přírody a pak všechno lépe pochopíš.“

(Albert Einstein)

Železné hory jsou chráněnou krajinnou oblastí už od roku 1991. Nejcennější lokality jsou navíc chráněny prostřednictvím maloplošných zvláště chráněných území. Některé části jedinečné přírody CHKO Železné hory jsou také zařazeny do evropské soustavy Natura 2000.

Co je to Natura 2000 a evropsky významná lokalita?

V České republice se vytváří soustava chráněných území sto let. Významné množství chráněných území je začleněno do evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Tvoří ji ptačí oblasti a evropsky významné lokality. Každé z těchto území má své typické druhy a stanoviště, kvůli kterým bylo do soustavy Natura 2000 zařazeno. Vzácnost, ohrožení a význam chráněných druhů a stanovišť se totiž posuzuje z pohledu celé Evropy bez ohledu na státní hranice.

Co chráníme a proč

Soustava evropských chráněných území Natura 2000 chrání více než dva tisíce druhů rostlin a živočichů a dvě stě třicet typů stanovišť. V České republice v roce 2023 soustavu tvořilo 41 ptačích oblastí a 1112 evropsky významných lokalit vyhlášených pro 153 druhů a 61 stanovišť (každé stanoviště má svůj kód*). Celkem pokrývá asi 14 % našeho území.

Druhy, které soustava Natura 2000 chrání, nejsou vybrány náhodně. Jsou to takzvané deštníkové druhy. To znamená, že jejich ochrana pomůže i mnoha dalším druhům, které mají podobné nároky na prostředí.

Přírodní a přírodě blízké ekosystémy a procesy, které v nich probíhají, nám poskytují mnoho tzv. ekosystémových služeb (užitek, který nám příroda přináší). Mokřady třeba pomáhají čistit a zadržovat vodu v krajině, a tím přispívají k ochraně před povodněmi. Většinou také regulují mikroklima a ochlazují své okolí. Pomáhají tak s adaptací na klimatickou změnu. A v neposlední řadě příroda lidem poskytuje místo pro odpočinek a zotavení.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR pečuje o chráněná území ve spolupráci s obcemi, kraji a především s hospodáři a vlastníky pozemků.

Natura 2000 a člověk

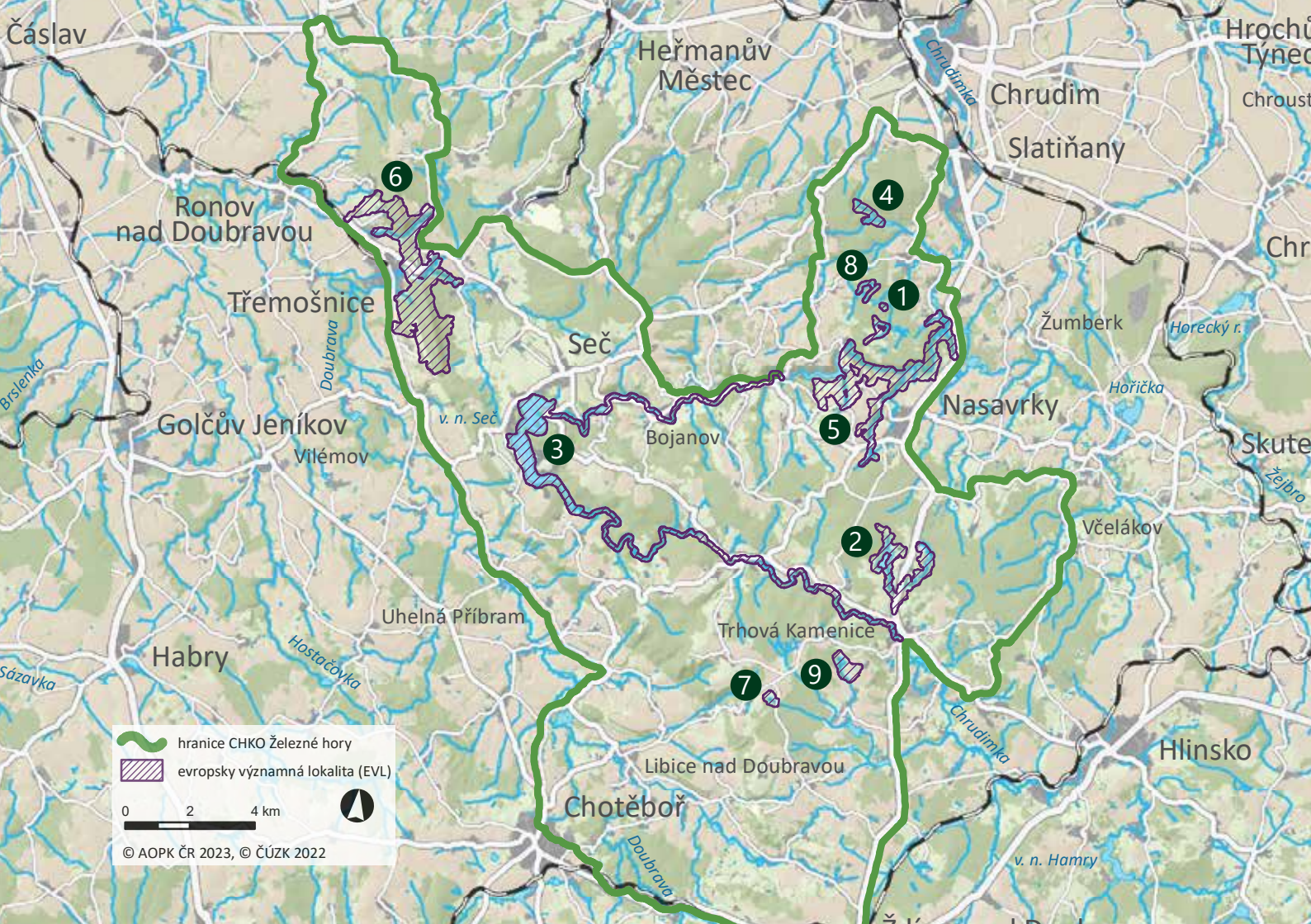
Lidé krajinu ovlivňují po staletí. Většina evropských druhů zvířat a rostlin a také stanovišť je proto nějakým způsobem závislá na tom, jak v krajině hospodaříme. Hospodaří se i na územích soustavy Natura 2000, ale šetrně. Důležitá je třeba pastva nebo pravidelné kosení. Jejich realizaci se v současné době věnuje také projekt Jedna příroda (www.jednapriroda.cz).

Pokud s sebou režim ochrany přinese některá omezení, existuje pro hospodáře možnost získání finanční náhrady, např. za škody způsobené vybranými zvláště chráněnými druhy zvířat nebo za ztížené hospodaření.

Více informací o dotacích a finančních náhradách se dočtete na portále Finance pro přírodu a krajinu (dotace.nature.cz) nebo na webu Agentury ochrany přírody a krajiny ČR (nature.cz).

Pastva v evropsky významné lokalitě Zubří

V chráněné krajinné oblasti Železné hory leží celkem **9 evropsky významných lokalit** (EVL).

1 EVL Boušovka

2 EVL Hubský-Strádovka

3 EVL Chrudimka

4 EVL Kochánovické rybníky a tůňe

5 EVL Krkanka – Strádovské peklo

6 EVL Lichnice – Kaňkovy hory

7 EVL Maršálka

8 EVL Slavická obora

9 EVL Zubří

Boušovka

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 1,13 ha

Chráněné území v překryvu:

přírodní památka Boušovka

Nadmořská výška: 370 m n. m.

Datum vyhlášení: 15. 4. 2005

Katastrální území: Licibořice

Předmět ochrany: **1** tvrdé oligo-mezotrofní vody s benthickou vegetací parožnatek (3140), **2** vážka jasnokvrnná (*Leucorhina pectoralis*)

Evropsky významnou lokalitu tvoří menší lesní rybník ve Slavické oboře. Rybník nemá žádný přítok a je tedy závislý jen na dešti. Maximální hloubka je 1,8 metru. Roste zde leknín bílý a stulík žlutý. Vodní plochu obklopují porosty orobince a v menší míře rákosu. Na východní a západní okraj navazuje rašeliniště, které místy zarůstá ostřicemi. Vaši pozornost nejspíš přitáhne hladina pokrytá lekníny, nejceněnější jsou ale osluněné mělké břehy, kde se kromě mnoha obojživelníků a rostlin vyskytuje také vzácná vážka jasnokvrnná.

2a 2b

Porosty **parožnatek**, keříčkovitých zelených řas, které připomínají zelené rostliny, jsou typické pro mělké prohřáté vody v jižní části rybníka.

1

Samice **vážky jasnokvrnné**. Druh má na rybníku Boušovka svou nejpočetnější populaci v CHKO Železné hory, za slunných dní od května do července zde můžete pozorovat i několik desítek těchto nápadných vážek.

2a

Samec **vážky jasnokvrnné** má na zadečku typickou světlou skvrnu, která dala vážce jméno.

2b

Historie

Rybník založil v roce 1876 Vincenc Auersperg na místě původní bažinaté olšiny. Starší název „Volšovka“ zlidověl pod označením „Bošovka“ a z toho časem vzniklo dnes používané Boušovka. Vysázení nepůvodního růžového kultivaru leknínu se datuje do roku 1913. V roce 1992 se výpusť rybníka protrhla, ale ještě tentýž rok byla opravena. V roce 2013 se podařilo rybník odbahnit, z části se odstranily rákosiny a vymodelovaly se břehy.

Jak o Boušovku pečujeme

Snažíme se, aby výška hladiny vody byla stabilní a nekolísala. Důležité je také při březích udržet dostatek osluněné vodní plochy. To vyhovuje ohroženým živočichům a rostlinám. Od roku 2019 rybník udržujeme bez ryb, které by mohly ohrozit počty obojživelníků a vážek. Příležitostně také odstraňujeme náletové dřeviny z hráze a břehů, aby příliš nestínily vodní hladinu. Jednou ročně kosíme vlhkou louku přiléhající k jižní části rybníka.

3 4

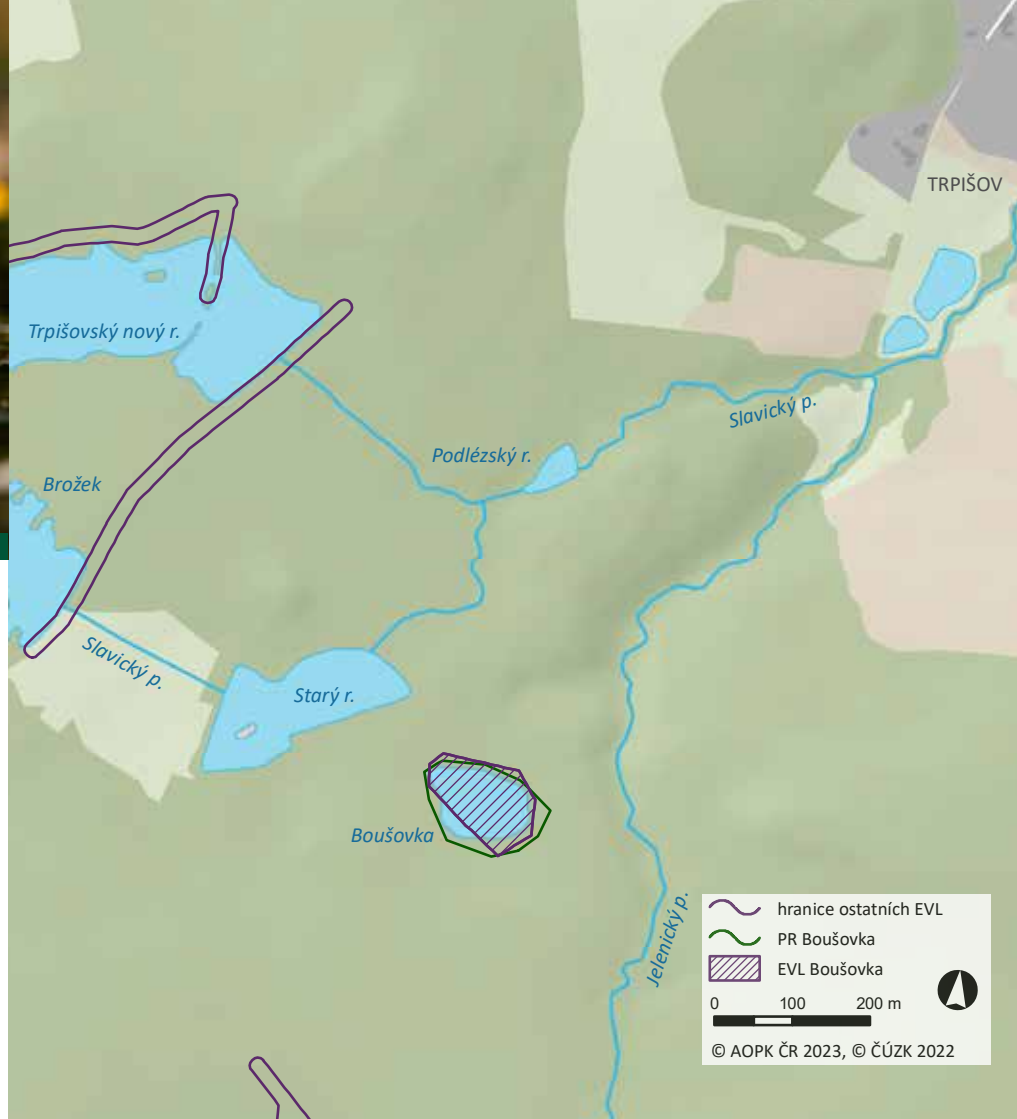

5

Typické prostředí vážky **3**
jasnoskvrnné

Boušovka patří k druhově **4**
nejbohatším lokalitám pro
obojživelníky a vážky v Železných
horách. Domov tu mají třeba
kuňka obecná a čolek horský.
Kromě vážky jasnoskvrnné se
zde rozmnožuje také ohrožená
vážka běloustá.

V pobřežní části rybníka roste **5**
vodní masožravá rostlina
bublinatka jižní.

Hubský-Strádovka

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 85,96 ha

Chráněné území v překryvu:

přírodní rezervace Hubský a přírodní rezervace Strádovka

Nadmořská výška: 570 m n. m.

Datum vyhlášení: 3. 11. 2009

Katastrální území: Rohozná u Trhové Kamenice, Trhová Kamenice

Předmět ochrany: **1** tvrdé oligo-mezotrofní vody s bentickou vegetací parožnatek (3140); **2** bezkolencové louky na vápnatých, rašelinných nebo hlinito-jílovitých půdách (*Molinion caeruleae*) (6410); **3** vlhkomilná vysokobylinná lemová společenstva nížin a horského až alpínského stupně (6430); **4** přechodová rašeliniště a třasoviště (7140); **5** smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)(91E0*); **6** srpnatka fermežová (*Hamatocaulis vernicosus*)

Podmáčené louky, jasanovo-olšové lužní lesy a rybníky s bohatým pobřežním pásmem. Každé jaro to tu ožívá námluvami modrých skokanů ostronosých. Území protínají dva potoky (Rohozenský potok a jeho levostranný přítok), které sytí vodou zdejší podmáčené louky. Právě ty jsou tu nejcennější. Začátkem léta je rozzáří stovky vzácných fialových mečíků střečovitých.

Historie

Rohozenský velký rybník se sice podařilo v minulosti odbahnit, část bahna ale zůstala nevhodně uložená na cenných vlhkých a rašelinných loukách. Na konci 90. let minulého století pak bylo částečně odstraněno. V letech 2000–2008 bylo při březích rybníků Rohozenský velký a Hubský vytvořeno deset tůní. Již v minulosti se některé části pravidelně kosily. Louky se využívaly k občasné pastvě ovcí. Intenzivní pastva skotu blízko evropsky významné lokality je nyní naopak rizikem. Do půdy by se mohl dostat nadbytek živin, a to není žádoucí. Problémem může být také šíření některých druhů rostlin.

1 Na osluněných okrajích tůní u Hubského rybníka rostou společenstva **parožňatek**.

2 Kvetoucí **mečíky střečovité** jsou klenotem bezkolencových luk.

3 Na vlhkých místech, která se pravidelně kosí, roste vysokobylinná vegetace s typickými bílými květy **tužebníku jilmového**.

1
2 3

4 5
6

4 **Vlhká slatinná louka** u Rohozenského velkého rybníka.

5 Porosty **olšových luhů** doprovázející Rohozenský potok.

6 **Srpnatka fermežová** je vzácný, dlouhověký mech. Vyskytuje se na otevřených či slabě zastíněných trvale vlhkých stanovištích – převážně nížinných a přechodových rašeliništích a bažinatých loukách.

Jak pečujeme o Hubský-Strádovku

Cílem péče je udržet zde dostatek vody. Pomoci tomu má připravovaná revitalizace. Vlhké louky se pravidelně šetrně kosí mozaikovou sečí. To je důležité pro mnoho vzácných druhů, které se zde vyskytují a které mají různé životní nároky. Na Rohozenském velkém a Hubském rybníku se chovají ryby. Jejich počty a druhy se regulují podle potřeby tak, aby se tu dařilo obojživelníkům a jiným mokřadním druhům. Rohozenský velký a Hubský rybník jsou majetkem státu a právo hospodařit zde má Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.

Vodní hladina i přilehlé mokřady jsou domovem celé řady zajímavých a vzácných živočichů. Žába **blatnice skvrnitá** třeba dokáže kvákat i pod vodní hladinou. V nebezpečí vylučuje výměšek, který páchne po česneku. Odtud pochází její starší označení „blatnice česneková“.

Pestrá nabídka stanovišť od vodní hladiny přes louky, křoviny až k lesům nabízí prostřený stůl i úkryt pro vzácné živočichy z řad hmyzu, obojživelníků (např. **čolka horského**), plazů a ptáků.

Mokřadní louky obepínající rybník jsou domovem mnoha vzácných druhů rostlin včetně mečíku střežovitého či nápadného **upolínu nejvyššího**.

Chrudimka

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 230,01 ha

Chráněné území v překryvu:
přírodní rezervace Vápenice

Nadmořská výška: 410–525 m n. m.

Datum vyhlášení: 15. 4. 2005 (přehlášeno 18. 3. 2016)

Katastrální území: Bojanov, Hluboká u Trhové Kamenice, Hoješín, Horní Bezděkov u Bojanova, Horní Bradlo, Jeřišno, Klokočov, Kovářov u Seče, Křižanovice, Libkov u Nasavrku, Lipka, Nové Lhotice, Polánka, Proseč u Seče, Prosíčka u Seče, Rušínov, Seč, Travná u Horního Bradla, Trhová Kamenice, Vratkov, Velká Střítež

Předmět ochrany: **1** nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů *Ranunculion fluitantis* a *Callitriche-Batrachion* (3260); **2** vydra říční (*Lutra lutra*)

Evropsky významná lokalita byla vyhlášena pro část řeky Chrudimky od Trhové Kamenice po Křižanovickou přehradu. Řeka je zde klidná, u jezů až 150 cm hluboká, v mělčích místech s peřejemi. V lesních úsecích je převážně kamenitá s většími tůňemi, místy vytváří zákruty. Podél břehů jsou jasanovo-olšové luhy. Porosty chráněných vodních rostlin jsou největší především pod Horním Bradlem a u Padrtského mlýna. Díky rozmanitosti toku je Chrudimka rájem pro její obyvatele. V balvanitém korytě nacházejí úkryty pstruzi a vranky. Potravu pod vodou si hledá i drobný pěvec skorec vodní nebo vydra říční.

Foto: Kamenitý tok řeky Chrudimky u Bojanova

2
1

Historie

V posledním desetiletí se zvýšil počet horkých letních měsíců s vysokým výparem vody a delšími periodami bez deště. To nepříznivě ovlivnilo množství vody v korytě řeky. V minulosti byly také na řece Chrudimce (ještě před zařazením lokality do soustavy Natura 2000) vybudovány dvě přehrady – Seč a Křižanovice. Tato vodní díla významně ovlivňují říční ekosystém (např. změnou průtokového režimu, teplotou vody, chodem splavenin apod.).

Jak o Chrudimku pečujeme

Cílem ochrany a péče o řeku Chrudimku je zachovat její přírodní stav, přirozenost a pestrost. Důležité je, aby v korytě řeky protékal dostatek čisté vody, a to i v letních měsících. Neznečištěná voda musí být i v přehradních nádržích. To vše zajistí dostatek potravy pro vodní organismy. Nezbytné je omezování invazních druhů rostlin a živočichů nejen v samotném toku, ale i v jeho okolí. Na péči o řeku Chrudimku spolupracujeme s vodohospodáři.

2 **Vydra říční** je důležitým predátorem říčních ekosystémů. Aktivní je zejména v noci, a tak ji není snadné v přírodě spatřit.

1 Porosty kvetoucího lakušníku vodního na Chrudimce nedaleko Horního Bradla

3
4

3 V pozdním jaru řeka rozkvétá bílými květy **lakušníku vzplývavého**.

4 Ze zvláště chráněných druhů ryb jsou zde početné populace vranky obecné a **mihule potoční**.

Z ohrožených bezobratlých živočichů žije v Chrudimce a především v Sečské přehradě velevrub malířský a vzácně po celém úseku řeky **rak říční**.

5

5

Kochánovické rybníky a tůně

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 19,42 ha

Nadmořská výška: 320–337 m n. m.

Datum vyhlášení: 18. 3. 2016

Katastrální území: Rabštejnská Lhota, Slatiňany, Smrkův Týnec, Trpišov

Předmět ochrany: **1** čolek velký (*Triturus cristatus*); **2** kuňka obecná (*Bombina bombina*)

Součástí evropsky významné lokality jsou tři rybníky – Čabrousek, Perný a Vilém. Na Vilém a Čabrousek navazují rozsáhlejší břehové porosty s převahou orobince, rákosu a chrastice. Součástí území je také bývalá střelnice Lidových milicí, komplex luk a křovin s vybudovanými tůněmi. Za jarních večerů probíhají na zdejších rybnících koncerty žab, kterým vévodí sbory samců kuňky obecné.

Foto: Rybník Vilém je z pohledu výskytu ohrožených druhů nejvýznamnější vodní plochou v evropsky významné lokalitě Kochánovické rybníky a tůně.

1 **Čolek velký** patří mezi naše největší čolky, žije ve stojatých vodách s dostatkem vodních rostlin.

2 **Kuňka obecná** má na rybníku Vilém nejpočetnější populaci v CHKO Železné hory, za teplých večerů zde od května do července můžete slyšet desítky kuňkajících samců.

3 V tůních v olšině u rybníka **Vilém** se rozmnožují hnědí skokani a čolci.

4
5

Historie

Založení Kochánovických rybníků se datuje do počátku 16. století. V té době Vilém z Pernštejna budoval na Pardubicku soustavu rybníků podle projektu královského fišmistra Kunáta z Dobřenic. První zmínka o rybnících v Kochánovicích, konkrétně o největším rybníku Hlubokém, pochází z roku 1540. Z období využívání střelnice v 70. letech minulého století se dochovaly sypané valy a technické objekty. Po uzavření střelnice se tu od roku 1989 pravidelně konaly skautské tábory. Pozemky v té době připadly státu a právo hospodaření bylo převedeno na Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR, která začala o pozemky pečovat. Od roku 1991 se v areálu střelnice pravidelně kosí část lučních porostů a vybudovalo se několik tůní pro obojživelníky. Nekosená část luk však zarostla dřevinami.

Jak o Kochánovické rybníky a tůň pečujeme

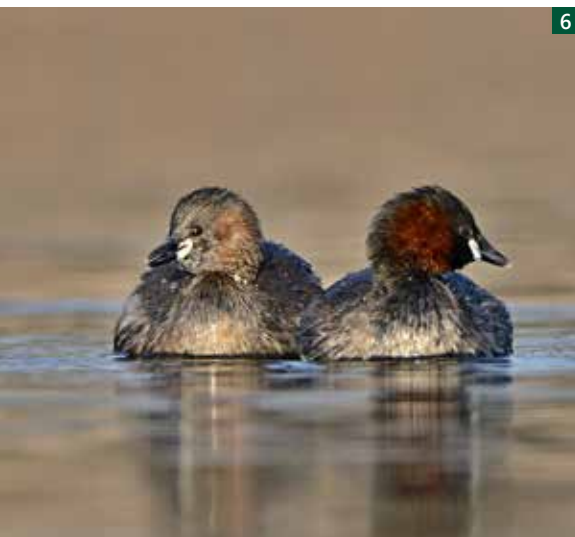
Na všech rybnících se chovají ryby. Množství a druhové složení se po dohodě s vlastníkem přizpůsobuje cílům ochrany přírody. V polovině roku 2023 byla dokončena revitalizace Kochánovické střelnice. Narušením odvodňovacích drenáží a změlčením potoka se zpomalil odtok vody, výsledkem je otevřená krajina s množstvím tůní, mokřadů a vlhkých luk. V budoucnu se zde plánuje pastva nebo pravidelné kosení celé plochy luk.

V tůních také žije řada dalších
obojživelníků a staré stromy na
hrázi obývá páchník hnědý, **lesák
rumělkový** a **netopýr rezavý**.

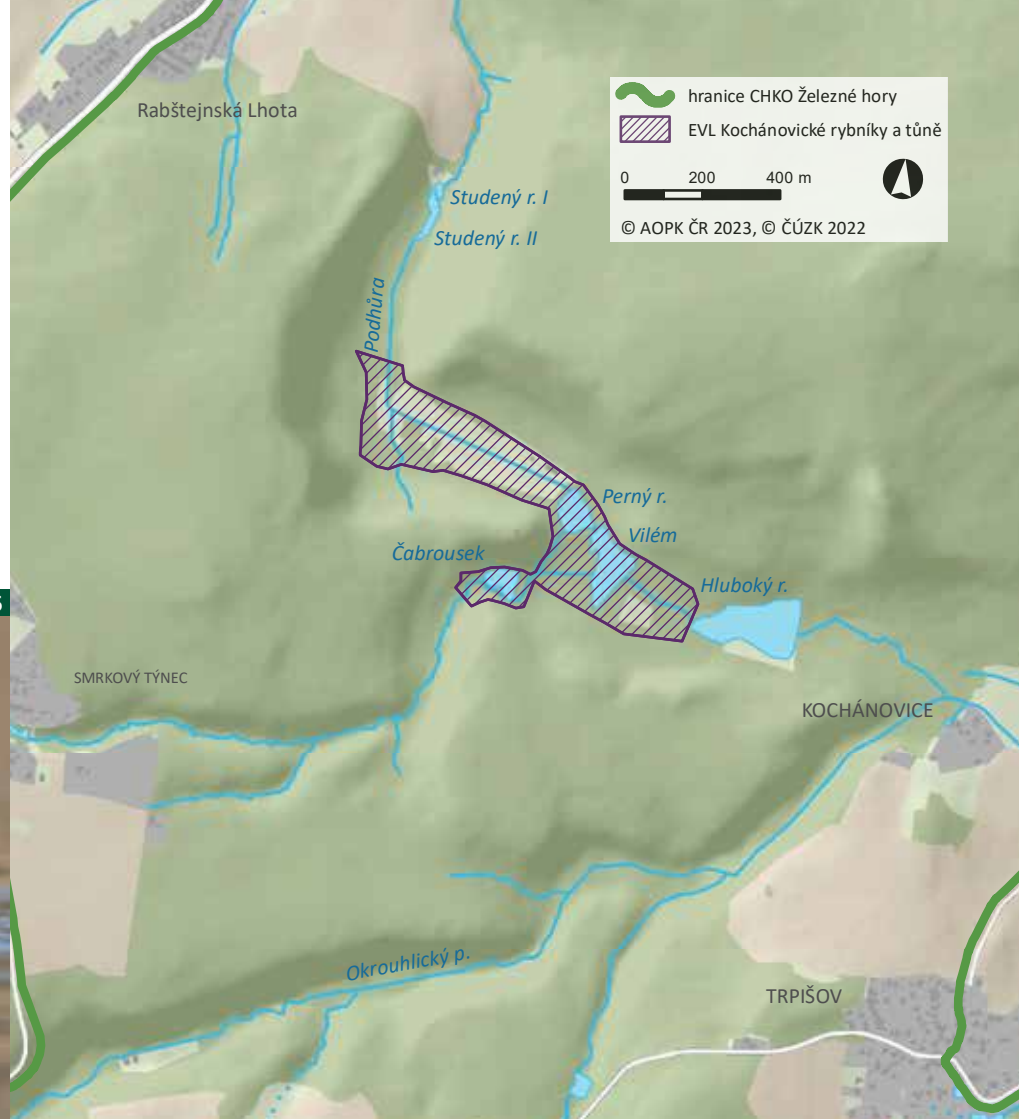
4
5

Na rybnících nepravidelně hnízdí
např. **potápka malá** a v podrostu
rybníka Vilém žije chřástal vodní.

6

6

Krkanka – Strádovské peklo

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 277,49 ha

Chráněné území v překryvu:

přírodní rezervace Krkanka a přírodní rezervace Strádovské Peklo, přírodní památka V koutech

Nadmořská výška: 310–542 m n. m.

Datum vyhlášení: 14. 10. 2013

Katastrální území: České Lhotice, Hodonín u Nasavrk, Licibořice, Svídnice u Slatiňan, Nasavrky, Výsonín, Ochoz u Nasavrk

Předmět ochrany: **1** extenzivní sečené louky nížin až podhůří (6510); **2** chasmo fytická vegetace silikátových skalnatých svahů (8220); bučiny (9110 a 9130); **3** suťové listnaté lesy na svazích, sutích a v roklicích (9180*); **4** vranka obecná (*Cottus gobio*)

Členité skalnaté údolí řeky Chrudimky a jejích přítoků se zachovalými bučinami, suťovými lesy a původními bory. V západní části jsou na pravém břehu Chrudimky nad Křižanovickou přehradou rozsáhlé květnaté louky. Jsou tu i kamenná moře, balvanité řečiště a vodopád.

1
2

Regionálně jde o významné území s výskytem řady ohrožených druhů. Na zdejších nedostupných skalních římsách roste vzácná kapradinka skalní a hnízdí tu i král Železných hor, výr velký.

- 1 Součástí evropsky významné lokality je také extenzivně sečená louka u bývalého keltského oppida nedaleko obce Hradiště.
- 2 Vegetace rostoucí na extrémním stanovišti ve štěrbinách na osluněných rulových skalách

Historie

V méně přístupném terénu kaňonu řeky Chrudimky nikdy neprobíhalo intenzivní lesní hospodaření, a tak se tu zachovaly přirozené lesy – věkově i druhově různorodé. Severní část území byla součástí obory Strádov (založena kolem roku 1760). Chov zvěře komplikoval obnovu lesa přirozeným zmlazováním a na svazích docházelo k silné erozi půdy. V roce 2013 byla část obory zasahující do evropsky významné lokality zrušena. Díky tomu se smíšený les s jedlemi, smrky, borovicemi i buky začal přirozeně obnovovat. Chaty v údolí pocházejí z meziválečného období, kdy se rozvíjel tramping. V současné době je zde stavební uzávěra a chaty se pouze udržují.

Jak o Krkanku a Strádovské Peklo pečujeme

Nyní se ve zdejších lesích hospodaří už jen šetrně a v souladu s ochranou přírody. V severní části na stanovištích skalních borů a suťových lesů jsou porosty dlouhodobě ponechány bez zásahu. Provádějí se zde pouze výsadby původních dřevin. Na zbytku území probíhá jen nahodilá těžba usychajících smrků napadených kůrovci. Většina mrtvého dřeva zůstává na místě, aby přirozeně

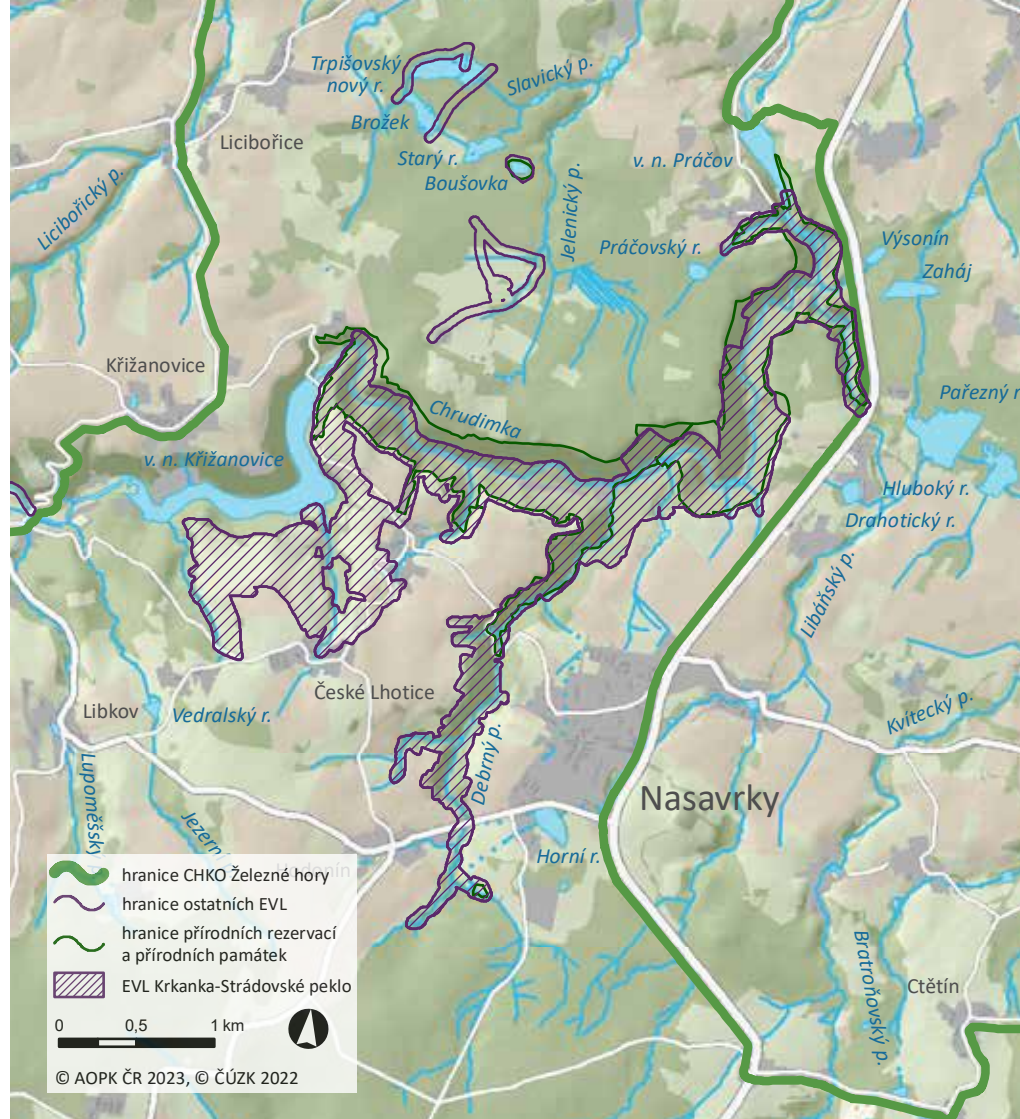
3
4

zetlela. Stromy, které by mohly spadnout a ohrozit bezpečnost lidí na turistických stezkách, nebo ty, které jsou již padlé do koryta řeky a na cesty, se odstraňují. Nepůvodní dřeviny vysazené v minulosti se postupně nahrazují původními druhy, hlavně bukem a jedlím. Problematický je vysoký počet zvěře, zvláště muflonů. Ti svým pohybem a pastvou nadměrně zatěžují zejména skalnaté svahy. Úsek řeky Chrudimky je v celé evropsky významné lokalitě ponechán bez rybářského hospodaření. Kvůli chatařské kolonii a atraktivitě území je celá oblast hojně navštěvovaná turisty a chataři.

Suťové lesy na svazích řeky Chrudimky obývá řada vzácných a ohrožených druhů rostlin a živočichů. **3**

Vranka obecná je drobná ryba, která pro svůj život potřebuje přirozené podhorské tekoucí potoky a říčky s kamenitým dnem. **4**

Lichnice – Kaňkovy hory

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 451,24 ha

Chráněné území v překryvu:

národní přírodní rezervace Lichnice, národní přírodní památka Kaňkovy hory

Nadmořská výška: 290–562 m n. m.

Datum vyhlášení: 14. 10. 2013

Katastrální území: Dolní Počátky, Javorka, Kubíkovy Duby, Lhůty, Podhradí v Železných horách, Ronov nad Doubravou, Rudov, Starý Dvůr, Třemošnice, Závrtec, Zbyslavce, Žlebské Chvalovice

Předmět ochrany: 1 panonské skalní trávníky (*Stipo-Festucetalia pallentis*) (6190); 2 chasmofytická vegetace silikátových skalnatých svahů (8220); 3 bučiny asociace *Luzulo-Fagetum* (9110); 4 bučiny asociace *Asperulo-Fagetum* (9130); 5 Suťové listnaté lesy na svazích, sutích a v roklích (9180*)

Celý železnohorský hřbet je výraznou dominantou zdejší krajiny, která se prudce zvedá z chotěbořské (čáslavské) pánve. Právě proto získaly Železné hory přízvisko hory, ačkoli morfologicky jsou vrchovinou. V hřebenu území a na méně prudkých svazích dominují původní bučiny. Na příkrých svazích Lovětínské a Hedvikovské rokly jsou suťové lesy, kamenitá suťová pole a skály se suchomilnými trávníky. Na les navazují na druhy bohaté louky a pastviny. Na jaře můžete ve zdejších bučinách zaslechnout vzácného lejska malého a po deštích jsou v Lovětínské rokli hojně k vidění nápadní mloci skvrnití.

Foto: Hřeben Kaňkových hor

1
2

Skalní výchozy **1**
s nezapojenou vegetací
trav jsou typické zejména
pro horní hrany Lovětínské
a Hedvikovské rokle.

Ve štěrbinách osluněných **2**
skal roste **vřes obecný**.

3
4

Historie

Kvůli špatné přístupnosti a také ochraně zdejší přírody neprobíhá v lesích v Lovětínské a Hedvíkovské rokli ani ve většině lesů mezi nimi intenzivní hospodaření. Od roku 2007 se asi 70 % plochy lesa nechalo samovolnému vývoji na základě dohody Agentury ochrany přírody a krajiny ČR a státního podniku Lesy ČR. Po větrné kalamitě v roce 2007 zůstalo v Lovětínské rokli padlé dřevo k přirozenému zetlení.

Jak o Lichnici a Kaňkovy hory pečujeme

Podle potřeby se turisticky značené cesty udržují průchodné. Padlé stromy se nechávají přirozeně zetlít. V lesích národní přírodní památky Kaňkovy hory (jižní polovina evropsky významné lokality) se dlouhodobě lesnický hospodaří. Pěčí se zaměřujeme hlavně na věkové rozrůznění bučin. Vysazujeme také semenáčky jedlí, buků a dubů. To má zvýšit zastoupení těchto druhů. Na skalách se podle potřeby vyřezávají náletové dřeviny, které stíní chráněným trávníkům na valech hradu Lichnice.

Hřeben Kaňkových hor tvoří největší komplex **květnatých bučin** v CHKO Železné hory.

3

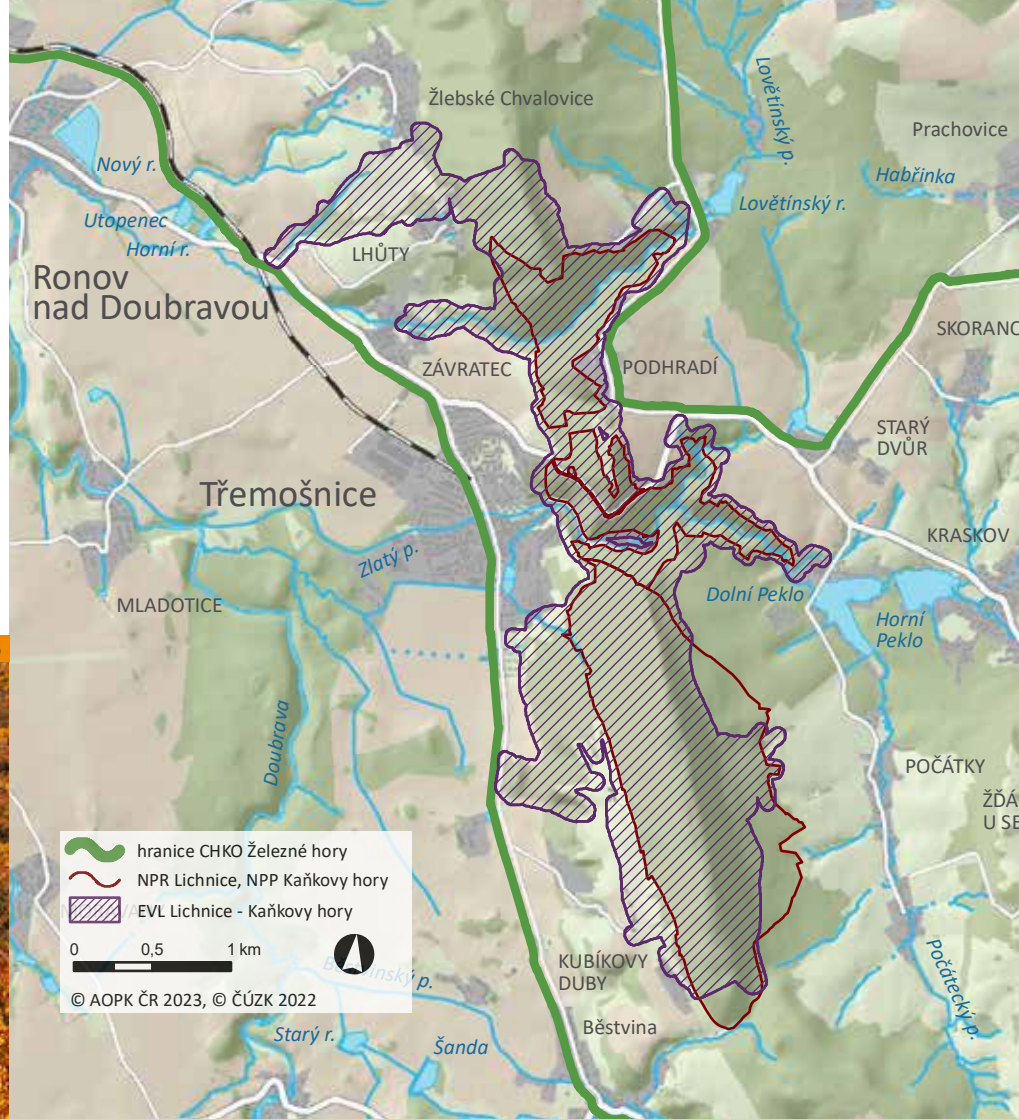
Pro **kyselé bučiny** jsou typická suťová pole.

4

Suťové lesy se skalními útvary jsou jedním z důvodů, proč zde byla EVL Lichnice – Kaňkovy hory vyhlášena.

5

5

Maršálka

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 8,09 ha

Chráněné území v překryvu:
přírodní rezervace Maršálka

Nadmořská výška: 600–615 m n. m.

Datum vyhlášení: 18. 3. 2016

Katastrální území: Barovice,
Chloumek

Předmět ochrany: **1** přechodová
rašeliniště a třasoviště – nevápnitá
mechová slatiniště (7140); **2** vrkoč
Geyerův (*Vertigo geyeri*)

Evropsky významná lokalita Maršálka je ukázkou zachovalých slatinných luk. Vedle nenápadných ostřic a trav zde rozkvétá orchidej prstnatec májový, starček potoční nebo tolije bahenní. Louky vydatně sytí podzemní voda plná minerálních látek a díky tomu zde převládají „hnědé“ mechy. Mokřadní louky poskytují útočiště pro mnohé živočichy, zejména motýly. K nejvýznamnějším patří třeba hnědásek rozrazilový. Podmínky vyhovují také vzácnému drobnému plži vrkoči Geyerovu. Druhou část evropsky významné lokality tvoří květnaté louky. Slatinné louky i se svou vzácnou květenou zůstaly v okolní intenzivně obhospodařované zemědělské a lesní krajině osamocené jako ostrov v moři.

1 2
3

Kvetoucí **suchopýr úzkolistý** je charakteristickým druhem slatinných luk. 1

Vrkoč Geyerův je drobný plž žijící v zamokřených částech slatinných luk. Díky své velmi omezené schopnosti se šířit je spolehlivým indikátorem zachovalých slatinišť. 2

Podmáčené louky a slatiniště jsou domovem vzácné **tolije bahenní**. 3

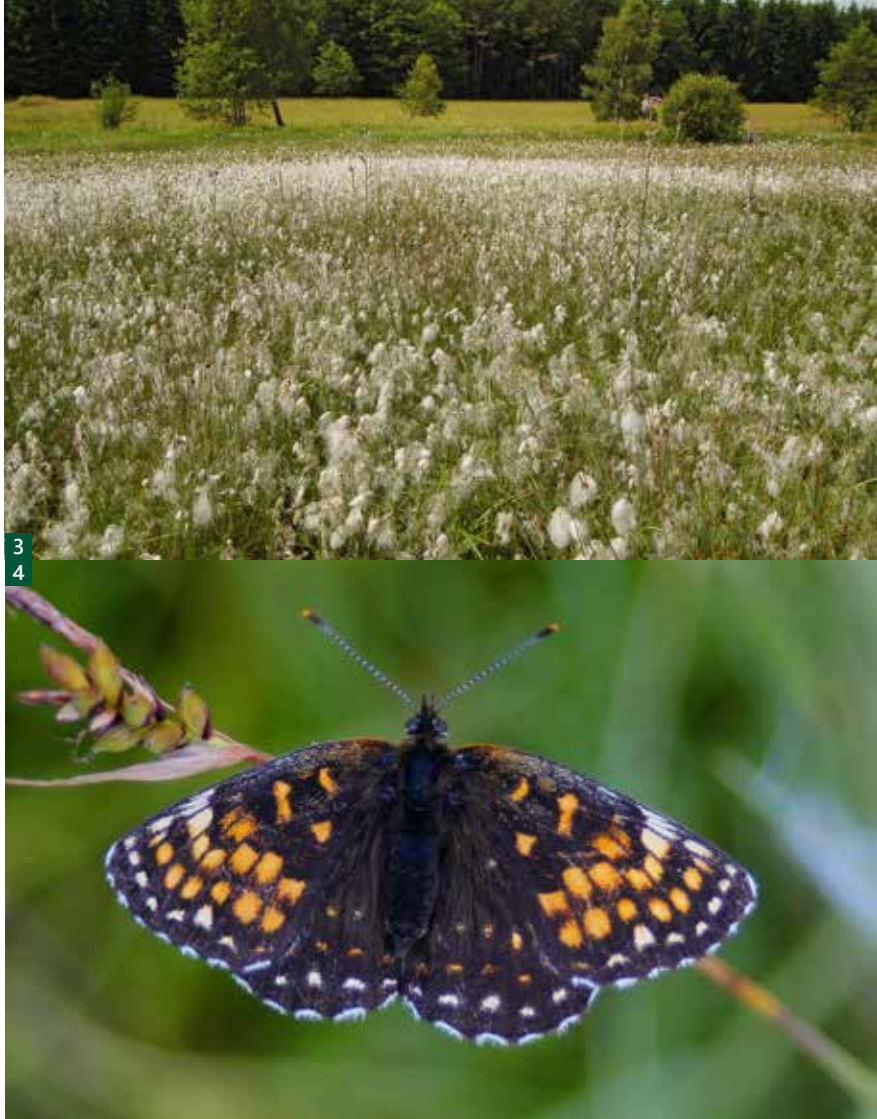
Historie

V minulosti se louky pravidelně kosily (asi do 50. let minulého století) a jejich rozloha byla větší. V roce 1966 byly pozemky sousedící s dnešní evropsky významnou lokalitou plošně odvodněny a část z nich přeměněna na pole. O tři roky později se odvodnila i severozápadní část území a na loukách se začalo intenzivně hospodařit. Zemědělské družstvo zde pak až do roku 2014 provádělo 2-3x ročně mechanizovanou seč. Všechny tyto zásahy měly negativní vliv na místní rostliny i živočichy. Dnes území nejvíc ohrožují splachy živin z okolních polí. Během vydatného deště v roce 2019 byla do jihovýchodní části území naplavena orná půda. Z této ornice se šetrným způsobem vybudoval val, který má podobným událostem zabránit.

Slatinné louky v pozdním jaru zbělají 3
chomáči suchopýru.

Hnědásek rozrazilový je vzácný motýl, 4
který žije na zrašelinělých loukách
s výskytem kozlíků.

V roce 2023 se v rámci projektu obnovy 5
vodního režimu vybudovalo několik
nových tůní.

Jak o Maršálku pečujeme

Nejcennější plochy slatinných luk se pravidelně jednou za rok šetrně kosí. Přitom se nechávají neposečené pásy, které slouží jako úkryt pro řadu živočichů. V roce 2019 byl vypracován projekt na odstranění odvodňovacího systému. Cílem bylo obnovit mokřad a zlepšit podmínky pro zdejší mokřadní druhy. V roce 2023 byla tato opatření provedena, vynechána byla nejzachovalejší část území s výskytem vrkoče Geyerova.

5

Slavická obora

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 7,45 ha

Nadmořská výška: 378–428 m n. m.

Datum vyhlášení: 15. 4. 2005

Katastrální území: Licibořice

Předmět ochrany: 1 páchník hnědý
(*Osmoderma eremita*)

Evropsky významnou lokalitu tvoří několik alejí se staletými duby letními, které rostou podél cest a na hrázích rybníků ve Slavické oboře. Staré doupné stromy ke svému životu kromě brouka páchníka potřebuje mnoho dalších ohrožených živočichů. Nejen brouků a dalších bezobratlých, ale také ptáků a netopýrů.

1a

1b 1

1 **Páchník hnědý** je mohutný brouk, který se vyvíjí v dutinách starých listnatých stromů, v našich podmínkách zejména dubů a lip. Je málo pohyblivý a většinu života tráví v dutině stromu.

1a Z vajíček se líhnou **larvy**, které se živí vlhkým trouchem a během několik let trvajících vývoje dorůstají až 8 centimetrů. Jejich výskyt prozrazují půl centimetru dlouhé trusinky, které někdy vypadávají z dutiny.

1b Kuklí se v **pevném kokonu** z nažvýkaného trouchu.

Páchníci se líhnou obvykle začátkem léta a jen někteří se vydávají hledat další dutiny v blízkém okolí. Většina tedy zůstává celý život na jediném stromu. Páchník hnědý je takzvaným deštíkovým druhem. Jeho ochranou se totiž zajistí vhodné podmínky pro život mnoha dalších na dutiny stromů vázaných organismů.

2

Historie

Slavická obora byla založena už za vlády Marie Terezie. Měla sloužit k chovu jelení zvěře. Tehdy tu už také existovaly rybníky Brožek a Trpišovský nový. Z té doby se dochovala řada mohutných dubů, především ve střední části obory. Ty zde nerostou jen podél cest, ale i na loukách a v lese. Větší část místních lesů však byla, zvláště po druhé světové válce, přeměněna na kulturní smrčiny a bory. Díky vstřícnosti Lesů ČR, s. p., a Národního hřebčína Kladruby nad Labem, hlavních

vlastníků pozemků v oboře, se podařilo po roce 2012 zrealizovat několik projektů zaměřených na ošetření starých stromů. Prospěšný byl zdravotní řez, který prodloužil stromům život. Vysazovaly se také solitérní i alejové dřeviny. Nové výsadby pomáhají lesu věkově rozrůznit a poskytnout páchníkům podmínky pro život i v budoucnu. Významná část finanční podpory těchto projektů pocházela z Operačního programu Životní prostředí. Státní podnik Lesy ČR zároveň začal přetvářet část přilehlých lesních porostů do původní podoby oborně-pastevního lesa.

Jak pečujeme o Slavickou oboru

Staré dutinové stromy se nechávají dožít. Padlé větve či rozlomené kusy kmenů se neodklízejí. Kolem kmenů staletých dubů odstraňujeme křoviny a další podrost. Důležité je také dostatečné oslunění stromů, proto se lesní porost kolem prořezává. Pokud hrozí pád stromu či jeho částí na cesty, strom se ošetří nebo zabezpečí. Postupně se také dosazují vhodné alejové i solitérní stromy nebo skupiny stromů. To zajistí druhovou i věkovou pestrost a propojení jednotlivých částí obory.

V dutinách starých dubů na hrázi rybníka Brožek žije početná populace páchníka. **2**

Zubří

Evropsky významná lokalita

Rozloha: 29,16 ha

Chráněné území v překryvu:
přírodní rezervace Zubří

Nadmořská výška: 584–638 m n. m.

Datum vyhlášení: 18. 3. 2016

Katastrální území: Hluboká u Trhové
Kamenice, Možděnice, Trhová
Kamenice

Předmět ochrany: **1** druhově
bohaté smilkové louky na silikátových
podložích v horských oblastech
a v kontinentální Evropě v podhorských
oblastech (6230*).

Evropsky významná lokalita leží na mírných svazích s jižní až jihozápadní orientací. Je mozaikou vřesovišť, mokřadních luk a skupin stromů, ale také pramennou oblastí ve vrcholových partiích hřbetu Železných hor. Ostrůvky zrašeliněných pramenišť v jinak suché, vřesem porostlé jižní stráni napájí voda z podzemních puklin. Hranice EVL je shodná s hranicí přírodní rezervace Zubří. Zdejší louky i vřesoviště oplývají životem a střídají se zde podmáčené louky plné mokřadních rostlin se suchými vřesovišti, na kterých je možné vzácně pozorovat i našeho jediného jedovatého hada zmiji obecnou.

Vřesoviště se **smilkovými trávníky** ve střední části území.

1

Historie

V minulosti byla většina území obecní pastvinou, dokládá to i mapa katastru z roku 1839. Severozápadní nejvlhčí část se využívala jako kosené louky a na několika málo místech se polařilo. Po druhé světové válce byly pastviny a louky postupně opuštěny. Na leteckém snímku z roku 1953 jsou ještě vidět drobné lány polí a dobové fotografie z 60. let ukazují lokalitu téměř bez křovin a stromů.

Když se později hospodařit přestalo, projevilo se to postupným zarůstáním náletovými dřevinami a šířením konkurenčně silných druhů. Po vyhlášení přírodní rezervace v roce 1990 došlo opět k obnově zdejších cenných biotopů. V současnosti je větší část plochy v majetku státu, s právem hospodaření pro Agenturu ochrany přírody a krajiny České republiky.

2 3
4

2 3 **Vachta trojlistá** je velmi vzácná. Roste na vlhkých loukách a často vytváří rozlehlé porosty.

4 Na zrašeliněných prameništích roste masožravá **rosnatka okrouhlolistá**.

5
6

Jak o Zubří pečujeme

Probíhá tu pravidelná mozaikovitá seč a pastva smíšeným stádem ovcí a koz nebo skotem. Pokosená biomasa se odklízí a vyřezávají se náletové dřeviny. Na vybraných místech se strhává drn. Tato péče se podle potřeby kombinuje na různých místech a v různých intenzitách tak, aby se zachovalo různorodé prostředí. To vyhovuje velkému množství druhů rostlin a živočichů. V budoucnu by tu měla probíhat přirozená pastva velkých kopytníků.

- 5 V pozdním létě můžete vidět **babočku admirál**, jak poletuje a sedá na zrající ovoce a kmeny stromů.
- 6 Louky v západní části Zubří rozkvétají začátkem léta růžovými květy **redesna hadího kořene**.

7 Mozaika vřesovišť, **mokřadních luk** a rozptýlené zeleně vytváří krajinářský klenot Trhovokamenicka.

8 Tůně obývají obojživelníci, např. **skokan zelený**.

9 Na loukách poletují vzácní motýli jako **modrásek bahenní**.

7
8 9

10

V okolí pramenišť na jaře
vykvétají **prstnatce májové**.

10

Smyslem soustavy evropských chráněných území Natura 2000 je **vytváření a zachování podmínek pro dlouhodobou existenci evropsky významných druhů a stanovišť**, a to ve spojení s lidskou činností. Toho nelze dosáhnout bez zapojení vlastníků pozemků a hospodářů, kteří o území pečují.

Velký dík patří všem vlastníkům pozemků a hospodářům v evropsky významných lokalitách, které se nacházejí na území CHKO Železné hory. Vážíme si vzájemné spolupráce a jsme si vědomi, že sladit hospodářské zájmy a povinnosti s ideální péčí o přírodní hodnoty a s dodržением podmínek ochrany lokalit může být někdy těžké. Každý, kdo evropsky významné lokality v CHKO Železné hory navštíví, má možnost se přesvědčit, že se nám to vzájemně daří. Nebylo by to ale možné bez pomoci a nasazení hospodářů, správců, mnoha firem, soukromníků a nevládních organizací, kteří na mnoha místech péči provádějí.

Práním autorů této publikace je, aby přispěla k povědomí o přírodních hodnotách a krásách Železných hor.

**Spolufinancováno
Evropskou unií**

Vydala Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v roce 2023 díky projektu Jedna příroda (LIFE-IP:N2K: Revisited, LIFE17/IPE/CZ/000005) podpořenému z finančního nástroje Evropské Unie LIFE.

Údaje a informace zde uvedené vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR. Evropská komise není odpovědná za jakékoliv použití informací, které tato publikace obsahuje.

Fotografie: Hana Balašová, František Bárta, Radovan Coufal, Jan Horník, Zdena Koberová, Ondřej Machač, Petr Mückstein, Jiří Neudert, Alois Pavlíčko, Vlastimil Peřina, Michal Pešata, Milan Růžička, Zuzana Růžicková, Jiří Šafář, Jitka Štěrbová

Texty: Ondřej Machač, Radislava Nožářová, Vlastimil Peřina

Mapy: Jana Tomcová

Grafická úprava a sazba: Zita Nielsen

Tisk: TISKÁRNA K-TISK s.r.o.

Náklad: 1 900 ks

První vydání.

ISBN: 978-80-7620-154-5

